

75

**EL - KIJAME / SMAK SVIJETA
OBJAVLJENA U MEKI, IMA 40 AJETA**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 لَا أَقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ ① وَلَا أَقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ ② أَيَحْسَبُ
 الْإِنْسَانُ أَنْ نَجْمَعُ عِظَامَهُ ③ بَلَى قَدَرِينَ عَلَى أَنْ نُسَوِّيَ بَنَانَهُ ④
 بَلْ يُرِيدُ الْإِنْسَانُ لِيخْرُجَ أُمَّامَهُ ⑤ يَسْأَلُ أَيَّانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ ⑥
 فَإِذَا بَرَقَ الْبَصَرُ ⑦ وَخَسَفَ الْقَمَرُ ⑧ وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ⑨
 يَقُولُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ أَيْنَ الْمَعْرُ ⑩ كَلَّا لَا وَزَرَ ⑪ إِلَىٰ رَبِّكَ
 يَوْمَئِذٍ الْمُنْتَقِرُ ⑫ يَتَجَوَّأُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ مِمَّا قَدَّمْ وَأَخَّرَ ⑬ بَلِ
 الْإِنْسَانُ عَلَىٰ نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ ⑭ وَلَوْ أَلْقَىٰ مَعَاذِيرَهُ ⑮

U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Kunem se Danom kada Smak svijeta nastupi /1/ i kunem se dušom koja sebe kori. /2/ Zar čovjek misli da kosti njegove nećemo sakupiti?!/3/ Naprotiv; Mi možemo izravnati jagodice prstiju njegovih./4/ Ali, čovjek hoće dok je živ da griješi /5/ pa pita: 'Kada će Smak svijeta biti?'/6/ Kada se pogled ukoči/7/ i Mjesec pomrči/8/ i Sunce i Mjesec sjaj izgube, /9/ toga dana čovjek će povikati: 'Kuda da se bježi?'/10/ Ne, nema skloništa! /11/. Toga dana tvome je Gospodaru povratak, /12/ toga dana čovjek će o onome što je pripremio, a što je propustio, obaviješten biti,/13/ sam će čovjek protiv sebe svjedočiti,/14/ makar iznosio svoja opravdanja./15/

Više puta je naprijed spomenuto da je dozvoljena u odričnom obliku upotreba ispred zakletve da bi se pojačala negacija. Ono čime se zaklinje ovdje jeste potvrda Sudnjeg dana i odgovor na neosnovane tvrdnje nekih neznalica koji misle da tijela neće biti proživljena. Stoga Allah, dž.š., veli:

"Kunem se Danom kada Smak svijeta nastupi i kunem se dušom koja sebe kori." Allah, dž.š., kune se Kijametskim danom i dušom koja

sebe kori, unatoč tome što neki smatraju da se kune Kijametskim danom, ali ne i dušom koja sebe kori. Stvari su poznate što se tiče Kijametskog dana; međutim, razilaze se komentatori o pitanju duše koja sebe kori.

Onaj ko je stvorio ponovo će vratiti prvobitno stanje, a oni koji poriču proživljenje neće imati izlaz spasa od vatre.

Neki od njih kažu: "Vjernik sam sebe kori a nevjernik ustrajava u svojim grijesima idući dalje i ne koreći sebe!" Drugi kažu: "Značenja su približna, a najbliže značenje koje se može shvatiti iz vanjskog značenja jeste da je duša koja sebe kori ona koja kori osobu kojoj pripada zbog učinjenih dobrih djela, ali i zbog lošeg,¹ i kaje se zbog onoga što joj je promaklo. Ovaj stav zastupa Ibn-Džerir.

Allah, dž.š., veli:

"Zar čovjek misli da kosti njegove nećemo sakupiti?" Zar će pomisliti da Mi ne možemo vratiti njegove kosti u prvobitno stanje i da ih ne možemo sakupiti sa raznih strana...

"Naprotiv, Mi možemo izravnati jagodice prstiju njegovih." Zar misli čovjek da ne možemo sakupiti njegove kosti? Možemo! Mi ćemo ih sakupiti i u stanju smo ponovo vratiti jagodice njegovih prstiju onakve kakve su bile. To znači: Naša je moć takva da možemo sakupiti kosti.

Allah, dž.š., veli:

"Ali, čovjek hoće dok je živ da griješi." Ovo se odnosi na nevjernika, koji poriče Dan polaganja računa, kao što veli Ibn-Abbas. Zato poslije toga veli:

"Pa pita: 'Kada će Smak svijeta biti?!'" Kada je Sudnji dan? Svrha ovog pitanja jeste uvjerenje da je nemoguće da se to desi i poricanje Sudnjeg dana općenito. Ovo je istovjetno kur'anskom ajetu:

"Reci: 'Dan vam je već određen, ne možete ga ni za čas jedan zaustaviti niti ubrzati.'"

Allah, dž.š., veli: **"Kada se pogled ukoči."** Zbunjeno gleda i od straha mu pogled ne može zastati na jednoj tački, zbog jačine straha i strahota Sudnjeg dana.

Allah, dž.š., veli:

"i Mjesec pomrči", tj. izgubi svoju svjetlost. **"I Sunce i Mjesec sjaj izgube."** Mudžahid veli: "Izgube svoj sjaj."

Allah, dž.š., veli: **"Toga dana čovjek će povikati: 'Kuda da se bježi?'"** Pokušat će bijeg govoreći **"Kuda da se bježi?"** Ima li kakvo sklonište ili utočište?

Allah, dž.š., veli:

"Nikuda! Utočišta nema." "Toga dana bit će tvome Gospodaru prepušten." Povratak je Allahu, dž.š.

¹ Riječi koja kori osobu kojoj pripada zbog učinjenih dobrih i loccih djela. Znači kori osobu koja nije učinila više dobrih djela i kori, takocer, osobu koja je učinila neko loše djelo zbog toga što ga je učinila. Ona mu naređuje da se pokaje za propušteno i da zatraži oprost i donese iskrenu tevbu.

+ Objavljena nakon sure "El-Karia".

Zatim Allah, dž.š., veli:

"Toga dana čovjek će o onome što je pripremio, a što je propustio, obaviješten biti." Bit će obaviješten o svim svojim djelima od prvog do posljednjeg, kako je to navedeno i u ajetu-kerimu:

"I naći će upisano ono što su radili." (18:49)

"Sam će čovjek protiv sebe svjedočiti, uzalud će mu biti što će opravdanja svoja iznositi." On će svjedočiti protiv sebe znajući svoja djela, makar ih i poricao, ili se ispričavao kako što veli Allah, dž.š.:

"Čitaj svoju knjigu, dosta ti je danas to što ćeš svoj račun polagati." (17:14.) "Makar iznosio svoja opravdanja", tj. svoje argumente. Mudžahid veli: "Makar ih i branio, on je u potpunosti svjestan njihove slabosti, i to je tačno; međutim,

"Neće ničemu poslužiti pravdanja..." (30:57)

لَا تَحْرُجُهُ
لِسَانَكَ لِتَجْلِبَ بِهِ ۖ إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ ۚ فَإِذَا قَرَأَهُ فَاتَّبِعْ
قُرْآنَهُ ۚ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيِّنَاتِهِ ۚ كُلًّا لِّدَلِّ الْمُجْرِمِينَ ۚ
وَنَذُرُونَ الْآخِرَةَ ۚ وَجُوهٌ يُّؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ ۚ إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ ۚ
وَجُوهٌ يُّؤْمِنُونَ بِآسَرَةٍ ۚ تَنْظُرُونَ بِهَا فَاقِرَةٌ ۚ

"Ne izgovaraj ga (Kur'an) jezikom svojim da bi ga što prije zapamtio./16/ Mi smo ga dužni skupiti da bi ga ti čitao./17/ A kada ga čitamo, ti prati čitanje njegovo./18/. a poslije, Mi smo ga dužni objasniti/19/. Uistinu, vi ovaj prolazni svijet volite./20/ a o onom drugom brigu ne vodite./21/ Toga dana će neka lica blistava biti, /22/ u Gospodara će svoga gledati. /23/ Toga dana neka će lica smrknuta biti /24/ znat će da će ih snaći velika nesreća! /25/

U ovim su ajetima upute Poslaniku, s.a.v.s., od Allaha, dž.š., kako da primi objavu od meleka. Naime, on je požurivao sa prihvatanjem Objave i nadmetao se sa melekom u učenju Kur'ana, a.š. Zbog toga mu je Allah, dž.š., naredio da sluša učenje Kur'ana, a.š., kada mu dođe melek, i garantirao mu da će ga sačuvati u njegovim grudima i da će mu olakšati njegovo učenje i prenošenje na način na koji je njemu prenesen te da će mu ga pojasniti. Prva garancija: Čuvanje Kur'ana, a.š., u njegovim grudima. Druga garancija: Učenje Kur'ana, a.š. Treća: Pojašnjenje njegovog značenja. Zato Allah, dž.š., veli: **"Ne izgovaraj Kurzan jezikom svojim da bi ga što prije zapamtio."** Ne požuruj sa Kur'anom, kao što je spomuto u ajetu:

"I ne žuri s čitanjem Kur'ana prije nego što ti se objašnjavanje njegovo završi i reci: 'Gospodaru moj, znanje moje proširi.'" (20:114)

Zatim Allah, dž.š., veli:

"Mi smo ga dužni skupiti", u tvojim prsima, **"da bi ga ti čitao."** Učio. **"A kada ga čitamo..."** Kada ga tebi čita melek donoseći ga od Allaha, dž.š., **"Ti prati čitanje njegovo."** Potom ga slušaj, a zatim ga uči, kao što ti je proučio.

"A poslije, Mi smo ga dužni objasniti."

Nakon pamćenja i učenja Kur'ana, a.š., Mi ćemo ti ga i objasniti i nadahnuti te njegovim značenjem onako kako to budemo željeli.

Allah, dž.š., veli:

"Uistinu! Vi ovaj prolazni svijet volite, a o onom drugom brigu ne vodite." Doista, njih navodi poricanje Sudnjeg dana i suprotstavljanje onome što je objavio Allah, dž.š., njegova nebriga za ahiret i silna ljubav prema ovom svijetu. Zatim Allah, dž.š., veli:

"Toga će dana neka lica blistava biti", tj. ozarena i vesela. **"U Gospodara svoga će gledati."**

Gledat će ga svojim očima, kao što prenosi Buharija u svom Sahihu: (553) "Vi ćete vidjeti svoga Gospodara svojim očima." Prenosi se tevatur predanjem kod imama hadisa predanja, koje se ne smiju odbaciti niti zanemariti, kao što je hadis Ebu- Seida i Ebu-Hurejrea, a koji se navodi i u dva Sahiha: (554) "Neki su ljudi upitali: 'Allahov Poslaniče, hoćemo li vidjeti našeg Gospodara na Sudnjem danu?' On im je odgovorio: 'Sumnjate li u posmatranje Sunca i Mjeseca kada nisu zaklonjeni oblakom?' 'Ne', rekoše. 'Vi ćete tako vidjeti svoga Gospodara', odgovori im Poslanik, s.a.v.s.'" Postoje još neki hadisi u dvije sahih zbirke i u drugim izvorima... Da se ne plašimo neumjerenosti, naveli bismo sve sahih i hasen hadise u njihovoj potpunoj formulaciji i s lancem prenosilaca. Međutim, mi smo to sve spomenuli na različitim mjestima u ovom tefsiru. O ovom pitanju postoji, hvala Allahu, dž.š., konsenzus ashaba, tabiina i dobrih prethodnika "selef". Onaj ko pokušava promijeniti smisao "te'vil" gledanja u Allaha, dž.š., i to objasniti na drugi način, koji nije spomenuo Muhammed, a.s., a niti ga objasnio u svom hadisu, koji je istina - taj je daleko odlutao.

Komentar ajeti-kerima:

"Uistinu, oni će toga dana od milosti Gospodara svoga zaklonjeni biti..." (83:14)

Šafija veli: "Nevjernicima je onemogućeno gledanje Allaha, dž.š., što u isto vrijeme ukazuje da će iskreni robovi vidjeti Allaha, dž.š. Od Muhammeda, s.a.v.s., tevatur predanjem prenose se hadisi koji upućuju na isti kontekst kao u ovom ajetu: **"Gospodara svoga će gledati."** Gledat će Stvoritelja i zaslužuju da budu ozarena dok gledaju u Njega.

Allah, dž.š., veli:

"Toga dana neka će lica smrknuta biti, znat će da će ih snaći Velika nesreća!" To su lica nevjernika, koja će na Kijametskom danu biti namrštena, namrgođena i tmurna. Glagol , spomenut u ajetu, a koji znači "misli", ovdje znači isto što i , a koji znači biti u potpunosti uvjeren, siguran. **"...da će ih snaći velika nesreća."** Bit će u potpunosti uvjereni da su u propasti. Ova je situacija ista kao ona spomenuta u ajeti-kerimu:

"Na dan kada će neka lica pobijeljati a neka pocrnjeti..." (3:106)

كَأِذَا
بَلَغَتِ التَّرَاقِي ۖ وَقِيلَ لِمَنْ رَاقٍ ۖ وَظَنَّ أَنَّهُ الْفِرَاقُ ۖ وَالنَّفْسُ
السَّاقِطُ بِالسَّاقِ ۖ إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمَسَاقُ ۖ فَلَا صَدَقَ وَلَا صَبْرًا ۖ
وَاللَّكْنَ كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ۖ ثُمَّ ذَهَبَ إِلَىٰ أَهْلِهِ يَمْتَطِي ۖ أُولَىٰ لَكَ
فَأُولَىٰ ۖ ثُمَّ أُولَىٰ لَكَ فَأُولَىٰ ۖ أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَن يُتْرَكَ
سُدًى ۖ أَلَمْ يَكُ نَظْفَةً مِّن مَّيِّمَتِي ۖ ثُمَّ كَانَتْ عَاقِلَةً فَلَاقَ
فَسْوَىٰ ۖ فَجَعَلْنَا مِنَ الذَّكْرِ وَالْأُنثَىٰ ۖ أَلَيْسَ ذَاكَ
بِقَدْرِ عَلَىٰ أَن يُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ ۖ

"Pazi, kada duša dopre do ključnih kostiju /26/ i vikne se: 'Ima li vidara' /27/ i on se uvjeri da je to čas rastanka /28/ i noga se uz nogu savije./29/ Toga dana će Gospodaru tvome privođenje biti:/30/ 'Nije vjerovao i nije klanjao,/31/ nego je poricao i okretao se, /32/ a onda je svojim oholo odlazio. /33/ Teško tebi! Teško tebi! /34/ i još jednom: Teško tebi! Teško tebi! /35/. Zar čovjek misli da će zaludu ostavljen biti?! /36/ Zar nije bio kap sjemena koja se ubaci, /37/ zatim ugrušak kome On onda razmjer odredi i skladnim mu lik učini, /38/ i od njega dvije vrste, muškarca i ženu, stvori,/39/ i zar Taj nije kadar mrtve oživiti?"/40/

Allah, dž.š., kazuje kakvo je stanje prilikom umiranja i kakve tegobe i strahote prate to stanje da nas Allah, dž.š., učvrsti u tom momentu nepokolebljivim izgovaranjem šehadeta.

Allah, dž.š., veli:

"Pazi, kada duša dopre do ključnih kostiju...." Kada se duša odvoji od tijela i dođe do ključnih kosti. To su kosti između potiljka i otvora u grlu. "...i vikne se: **'Ima li vidara?'**" Ima li ljekara koji će izliječiti, ima li onoga koji će vidanjem otkloniti bolest. **"I noga se uz nogu savije."** To su noge koje će biti zamotane u kefine.

Allah, dž.š., veli:

"Toga će dana Gospodaru tvome priveden biti." Vratiti se tako što se duša podigne u nebesa, a Allah će, dž.š., reći: (555) "Vratite Mog roba na Zemlju, Ja sam ih od nje stvorio, u nju ću ih vratiti i iz nje ću ih ponovno izvesti", kao što se navodi u podužem hadisu koji prenosi El-Bera.

Allah, dž.š., veli:

"Nije vjerovao i nije klanjao, nego je poricao i okretao se." Ovo je prikaz nevjernika koji je na dunjaluku poricao istinu svim svojim bićem, izbjegavajući činjenje djela. U njemu nema nikakvog dobra skrivenog ili vidljivog. **"A onda je svojim oholo odlazio."** Uobražen, veseo, zao, lijen, koji ni o čemu ne brine niti čini dobra djela. Isto se spominje u ovim riječima Allaha, dž.š.:

"A kada se porodicama svojim vraćaju, šale zbijajući vraćaju se." (83:31)

Allah, dž.š., veli: **"Teško tebi! Teško tebi!"** Prijetnja jedna iza druge od Allaha, dž.š., za nevjernike koji se ohole prilikom hoda, kao što je spomenuto i u ajeti-kerimu:

"Jedite i naslađujte se, ali zakratko! Vi ste, zaista, grješnici!" (77:46)

Ibn Ebi-Hatim prenosi hadis od Musa'a bin Ebi-Aiše, koji je rekao: "Pitao sam Seida bin Džubejra o ajetu: **'Teško tebi! Teško tebi! I još jednom: Teško tebi! Teško tebi!'**, pa mi je rekao: (556) 'Allahov Poslanik, s.a.v.s., to je rekao Ebu-Džehlu, a zatim je uslijedila objava od Allaha, dž.š.'" Prenosi ga En-Nesa'i.

Allah, dž.š., veli: **"Zar čovjek misli da će zaludu ostavljen biti!?"** Što znači: čovjek neće biti ostavljen na ovom svijetu i zanemaren bez naredbi i zabrana. Neće biti ostavljen i zanemaren u kaburu a da ne bude proživljen. Naprotiv, njemu se upućuju naredbe i zabrane na ovom svijetu a bit će proživljen i doći pred Allaha, dž.š., na ahiretu. Ovdje se apostrofira proživljenje na ahiretu i odgovor onima koji to poriču između onih koji su skrenuli, koji ne znaju i koji se inade. Zato Allah, dž.š., ovdje veli, podastirući kao argument za proživljenje početak stvaranja.

Allah, dž.š., veli: **"Zar nije bio kap sjemena koja se ubaci?"** Zar nije bio samo beznačajna kapljica koja se prelije iz kičme u maternicu, **"Zatim ugrušak kome On onda razmjer odredi i skladnim mu lik učini."** Pa je postao ugrušak, zatim zametak, a onda je dobio lik. Zatim mu je udahnuta duša pa je postao drugo stvorenje sa udovima, muško ili žensko, sa Allahovom dozvolom i određenjem. Zato Allah, dž.š., veli: **"I od njega dvije vrste, muškarca i ženu, stvori",**

"I zar Taj nije kadar mrtve oživiti?" Zar Onaj Koji je stvorio savršeno stvorenje iz ugruška nije u stanju vratiti ga u prvobitno stanje? Nema sumnje da je ponovno vraćanje u prvobitno stanje manje čudo u poređenju sa prvim stvaranjem. Ibn Ebi-Hatim prenosi sa svojim senedom, koji seže do jednog ashaba koji je

bio na zaravnjenom krovu zgrade i učio Kur'an, a.š., povišenim glasom, i kada je proučio ajet:

"I zar Taj nije kadar mrtve oživiti", rekao je: (557) "Svakako, slavljem neka si moj Gospodaru." Kada je upitan o tome, rekao je: "Čuo sam Poslanika, s.a.v.s., da to izgovara." Bilježi ga i Ebu-Davud u ovoj verziji, ne navodeći ime ashaba, što ne smeta.

Ebu-Davud bilježi i hadis od Ebu-Hurejrea, hadis koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: (558) Kada neko od vas prouči **'Vet' Tini vez'ejtuni'** i dođe do kraja, i prouči: **'Zar Allah nije sudija najpravedniji!'**, neka kaže:

'Bela ve ene ala zalike mineš-šahidin'. 'Svakako, i ja sam jedan od onih koji to svjedoče.'

Ko prouči: **La 'uksimu bi jevmil-kijame**, i dođe do ajeta: **"I zar Taj nije kadar mrtve oživiti"**, neka kaže: **"Svakako"**.

Ko prouči: **Vel-Murselati urfa**, i dođe do kraja ajeta: **"Pa u koji će govor, ako ne u Kur'an, vjerovati"**, i neka kaže:

"Vjerujemo u Allaha, dž.š." Bilježe ga Ahmed i Tirmizi.

**Završetak sažetka komentara
sure El-Kijame
Allahu, dž.š., neka je hvala.**